

«Πρωτάθλημα Αρχαίων Ελληνικών»

Κωνσταντίνα Παπακώστα

Φιλολόγος, 1ο Γυμνάσιο Περαίας, υπ. Διδ. Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία περιγράφει την ανάπτυξη μιας δραστηριότητας που σχετίζεται με τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας από το πρωτότυπο στη Γ' Γυμνασίου με αξιοποίηση ΤΠΕ. Κίνητρο για την έμπνευση και υλοποίησή της αποτέλεσαν εγγενείς δυσκολίες, που σχετίζονταν με την κατάστροψη και κατανομή των μαθημάτων στο ωρολόγιο πρόγραμμα (για το συγκεκριμένο μάθημα ορίστηκε η έβδομη ώρα μια φορά την εβδομάδα) αλλά και τη σύσταση της τάξης (πλειοψηφία αγοριών), τον εκπαιδευτικό προσανατολισμό τους (σκόπευαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ΕΠΑΛ) και την αρνητική στάση τους απέναντι στο συγκεκριμένο μάθημα. Η τάξη ολοκλήρωνε κατά τις επαναληπτικές ασκήσεις γραμματικής και συντακτικού κλειστού τύπου που προσφέρονται στην ιστοσελίδα «Ελληνικός Πολιτισμός». Οι επιδόσεις κάθε ομάδας αναρτώνταν εβδομαδιαία στο μπλογκ της καθηγήτριας. Η δραστηριότητα ονομάστηκε «Πρωτάθλημα Αρχαίων Ελληνικών» και η ομάδα που πρώτευσε βραβεύτηκε στην Ημερίδα Πολιτιστικών και Αθλητικών Εκδηλώσεων στο τέλος της χρονιάς.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, ΤΠΕ, ομαδοσυνεργατική μέθοδος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας στο Γυμνάσιο, λόγω της ίδιας της φύσης του μαθήματος, παρουσιάζει εγγενείς δυσκολίες κατά τη διδασκαλία του. Ακόμα και στην περίπτωση κειμενοκεντρικής διδασκαλίας, η πληθώρα γραμματικών και συντακτικών φαινομένων που πρέπει να διδαχτούν περιορίζουν τον εκπαιδευτικό σε συμπεριφοριστικές προσεγγίσεις και μεθόδους. Έτσι, η ικανότητα πολυγραμματισμού των μαθητών αγνοείται (Cope & Kalantzis 2000). Συχνό φαινόμενο είναι η πλήξη και η συνεπαγόμενη αρνητική ανατροφοδότηση εκ μέρους των μαθητών και μαθητριών.

Το παραπάνω γενικό πρόβλημα επιτάχθηκε από αρκετούς ιδιαίτερους λόγους που συνέτρεχαν στο Γ1 τμήμα του Γυμνασίου Νέας Τρίγλιας κατά τη σχολική χρονιά 2011-2012. Έτσι, η πλειοψηφία του τμήματος αποτελούνταν από αγόρια τα οποία είτε σκόπευαν να ακολουθήσουν τη θετική κατεύθυνση είτε να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ΕΠΑΛ. Το πρόβλημα επιτεινόταν κατά την έβδομη ώρα κατά την οποία διδασκόταν το μάθημα μία φορά την εβδομάδα, τόσο λόγω της κόπωσης, όσο και λόγω της αγωνίας των παιδιών να προλάβουν το διερχόμενο λεωφορείο προκειμένου να μεταβούν στα χωριά τους. Εμπνευσμένοι από τις αντίξοες συνθήκες, η καθηγήτρια και οι μαθητές/μαθήτριες καταστρώσαμε και εφαρμόσαμε μια εναλλακτική πρόταση επανάληψης της διδακτέας ύλης κατά τις τελευταίες εβδομάδες του γ' τριμήνου. Έτσι, οργανώσαμε ένα «Πρωτάθλημα Αρχαίων Ελληνικών». Το «Πρωτάθλημα»

εφαρμόστηκε στην πράξη στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας κατά το σχολικό έτος 2011-2012 στη Γ' τάξη του Γυμνασίου Ν. Τρίγλιας Χαλκιδικής (τμήμα Γ1).

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η αύξηση της προσβασιμότητας και της ανάπτυξης της ψηφιακής τεχνολογίας μεταβάλλουν με γοργούς ρυθμούς τον τρόπο που επικοινωνούμε και αυτές οι αλλαγές εντείνουν την ανάγκη να επαναπροσδιορίζεται η σχέση μεταξύ παιδείας και τεχνολογίας. Οι μαθητές μας είναι σε θέση να επικοινωνούν στιγμιαία με συνδυασμούς κειμένων, φωτογραφιών ή βίντεο μέσω της τεχνολογίας της κινητής τηλεφωνίας και με διαφορετικούς τύπους υπολογιστών και πολυμεσικών συσκευών. Όπως είναι αναμενόμενο, αυτές οι τεχνολογικές εξελίξεις και το σύγχρονο «κειμενικό τοπίο» επιφέρουν και κοινωνικές αλλαγές (Carrington, 2005). Τα παιδιά μας είναι σε θέση να συνομιλούν στο Twitter, να συμμετέχουν σε wikis, blogs ή σε διάφορα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (όπως το, Facebook, το YouTube ή το Flickr), να εντοπίζουν άμεσα πληροφορίες στο διαδίκτυο ή να συμμετέχουν σε ένα εικονικό περιβάλλον μέσα από διαδικτυακά παιχνίδια. Τα περιβάλλοντα επικοινωνίας αλλάζουν και τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται οι ανθρώπινες σχέσεις.

Η επίδραση αυτών των εξελίξεων στη διδασκαλία έχει γίνει αντικείμενο εκτενούς συζήτησης (π.χ. Cope & Kalantzis 2000; Lankshear & Knobel 2003; Kress & van Leeuwen 2001). Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου προβληματισμού και, πιο συγκεκριμένα, στο ζήτημα της σύζευξης της ψηφιακής πραγματικότητας των μαθητών και της σχολικής γνώσης βασίστηκε και ο σχεδιασμός της διδακτικής πρότασης που παρουσιάζεται στο παρόν άρθρο. Πιο συγκεκριμένα, η θεωρητική βάση αντλήθηκε από τις προτάσεις της Νέας Ομάδας του Λονδίνου (New London Group), οι οποίες προκρίνουν τις πολυτροπικές αναπαραστάσεις σε σχέση με τις γραπτές γλωσσικές μορφές ως βασική αρχή στη σύγχρονη διδασκαλία (New London Group 1996), αλλά και από τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης, που σχετίζονται με την ικανότητα πολυγραμματισμού των μαθητών (Kalantzis & Cope 2005). Οι τελευταίες κρίθηκαν ιδιαίτερα πρόσφορες για το συγκεκριμένο μαθητικό σύνολο και τα ενδιαφέροντά του, αφού αποδέχονται την ύπαρξη ενός διευρυμένου ρεπερτορίου διδακτικών πρακτικών, οι οποίες αξιοποιούν τις ποικίλες μορφές τεχνολογικών εξελίξεων (Kalantzis & Cope 2005), ενώ συνάδουν με τους σκοπούς και τους στόχους της περιγραφόμενης δραστηριότητας.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ, ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Προϋποθέσεις που απαιτούνται για την υλοποίηση της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης είναι η ύπαρξη διαθέσιμου εργαστηρίου Πληροφορικής, αλλά και η εξοικείωση του εκπαιδευτικού με τις ΤΠΕ και με τον ομαδοσυνεργατικό τρόπο διδασκαλίας. Εύλογο είναι ότι ο διδάσκων καθηγητής θα πρέπει να γνωρίζει ό,τι έχει σχέση με το υλικό που θα δώσει στους μαθητές του. Στη συγκεκριμένη περίπτωση να έχει λύσει ο ίδιος τις ασκήσεις πριν τις υποδείξει στους μαθητές του, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει αρκετές από τις τεχνικές δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν. Καλό, είναι, ωστόσο, κάθε φορά που προετοιμάζει ένα μάθημα βασισμένο στις χρήσεις υπολογιστών να έχει πρόχειρη και την εναλλακτική ενός συμβατικού σεναρίου, αφού η τεχνολογία μπορεί να μας προδώσει απροσδόκητα.

Η μέθοδος που επιλέχθηκε είναι η ομαδοσυνεργατική, ενώ τα μέσα διδασκαλίας που είναι απαραίτητα είναι ηλεκτρονικοί υπολογισμοί με πρόσβαση στο διαδίκτυο και προεγκατεστημένους φυλλομετρητές. Επιπλέον, οι αρχές αυτές συνάδουν με τους σκοπούς της συγκεκριμένης δραστηριότητας, αφενός γνωστικούς (δηλαδή την εμπέδωση των διδαχθέντων γλωσσικών φαινομένων στο μάθημα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας), αφετέρου παιδαγωγικούς (τη σύζευξη του δικτυακού και του γλωσσικού γραμματισμού, αλλά και την εξοικείωση με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας). Οι στόχοι αφορούσαν τόσο την εξοικείωση, την αναγνώριση και την εκμάθηση βασικών χαρακτηριστικών της μορφολογίας, της σύνταξης και του λεξιλογίου και αρχαιοελληνικής γλώσσας, την εξοικείωση με τη χρήση του βιβλίου της Γραμματικής της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας του ΟΕΔΒ, αλλά και να μάθουν, στο πλαίσιο του νέου, ψηφιακού γραμματισμού, να αξιοποιούν στη μελέτη τους ηλεκτρονικά εργαλεία που προσφέρονται στο διαδίκτυο. Για την υλοποίησή της αξιοποιήθηκε μια ώρα την εβδομάδα κατά τις πέντε τελευταίες εβδομάδες του τρίτου τριμήνου.

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑΤΟΣ

Το σύνολο των μαθητών και μαθητριών του Γ1 χωρίστηκε σε ομάδες των τριών μετά από κλήρωση. Με τον τρόπο αυτό η σύσταση των ομάδων έγινε τυχαία, ανεξάρτητα από την ατομική επίδοση στα μαθήματα, ώστε να έχουν όλα τα μέλη την ευθύνη για την τελική επίδοση της ομάδας τους. Ο αριθμός των μελών της ομάδας υπολογίστηκε με βάση τον αριθμό των προσφερόμενων υπολογιστικών στο εργαστήριο πληροφορικής: τα 24 παιδιά του Γ1 μοιράστηκαν σε ομάδες των τριών για τους οκτώ προσφερόμενους υπολογιστές. Για την κλήρωση αφιερώθηκαν πέντε λεπτά από το μάθημα στην τάξη. Κάθε ομάδα υιοθέτησε ένα όνομα. Έτσι, παρά την τυχαία τους σύνθεση, οι ομάδες απέκτησαν ταυτότητα και συνοχή. Η λίστα με το όνομα και τα μέλη της κάθε ομάδας αναρτήθηκε στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.

Κάθε εβδομάδα η καθηγήτρια αναρτούσε ανακοίνωση στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης για την ύλη της γραμματικής ή/και του συντακτικού στην οποία θα διαγωνιζόταν οι ομάδες. Η ώρα που αφιερωνόταν στην επανάληψη ονομάστηκε «αγωνιστική» και δηλωνόταν με αύξουσα αρίθμηση (πρώτη αγωνιστική, δεύτερη αγωνιστική κ.ο.κ.). Οι αγωνιστικές λάμβαναν χώρα μία φορά την εβδομάδα στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Επιλέχθηκε η έβδομη ώρα της Τρίτης για δυο λόγους: αφενός δεν γινόταν μάθημα πληροφορικής εκείνη την ώρα, οπότε το εργαστήριο ήταν ελεύθερο, αφετέρου η συγκεκριμένη ώρα δεν είναι πολύ γόνιμη για επανάληψη αρχαίων με πιο «παραδοσιακές» μεθόδους, οπότε οι μαθητές δέχτηκαν την εναλλακτική πρόταση με μεγάλη χαρά.

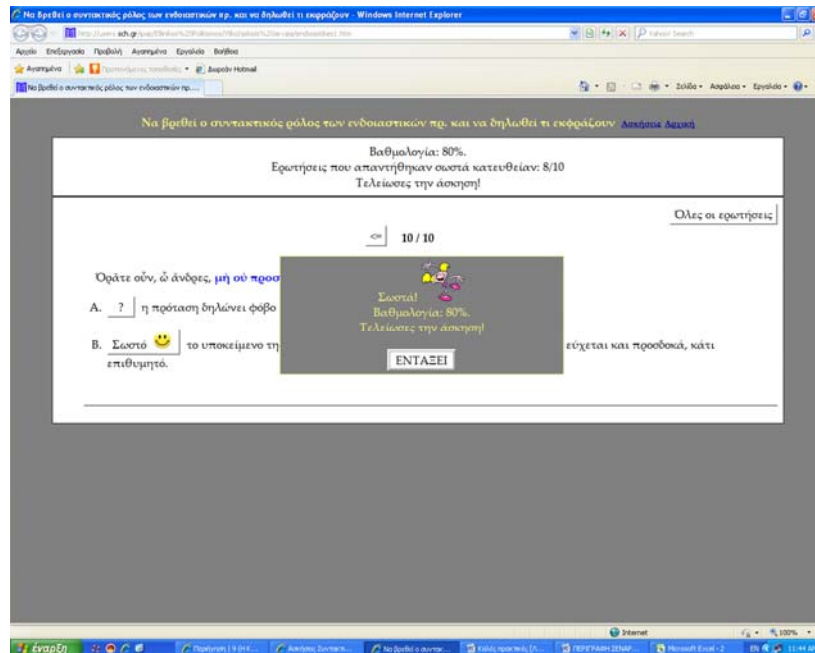
Οι ομάδες μοιράζονται στους υπολογιστές του εργαστηρίου και, καθοδηγούμενες από την καθηγήτρια, έλυναν συγκεκριμένες ασκήσεις γραμματικής ή/και συντακτικού από την (εξαιρετική) ιστοσελίδα "Ελληνικός Πολιτισμός" του Γιάννη Παπαθανασίου (<http://users.sch.gr/ipap/> Αρχαία - Ασκήσεις Γραμματικής ή Ασκήσεις Συντακτικού, σχ. 1).

Στην ιστοσελίδα αυτή υπάρχει πλήθος ασκήσεων σημειώνων με το πρόγραμμα hot potatoes. Πρόκειται, δηλαδή, για ασκήσεις κλειστού τύπου. Λόγω της πληθώρας των ασκήσεων για κάθε κατηγορία, η καθηγήτρια προεπέλεγε κάποιες ασκήσεις και κατεύθυνε τις ομάδες, προσέχοντας ομάδες σε διπλανούς υπολογιστές να μην

λύνουν ταυτόχρονα τις ίδιες ασκήσεις, ώστε να αποτρέπεται η αντιγραφή ή και η υποψία της και η συνακόλουθη αναστάτωση στην τάξη.



Σχήμα 1: Το περιβάλλον επιλογής ασκήσεων γραμματικής στην ιστοσελίδα «Ελληνικός Πολιτισμός»

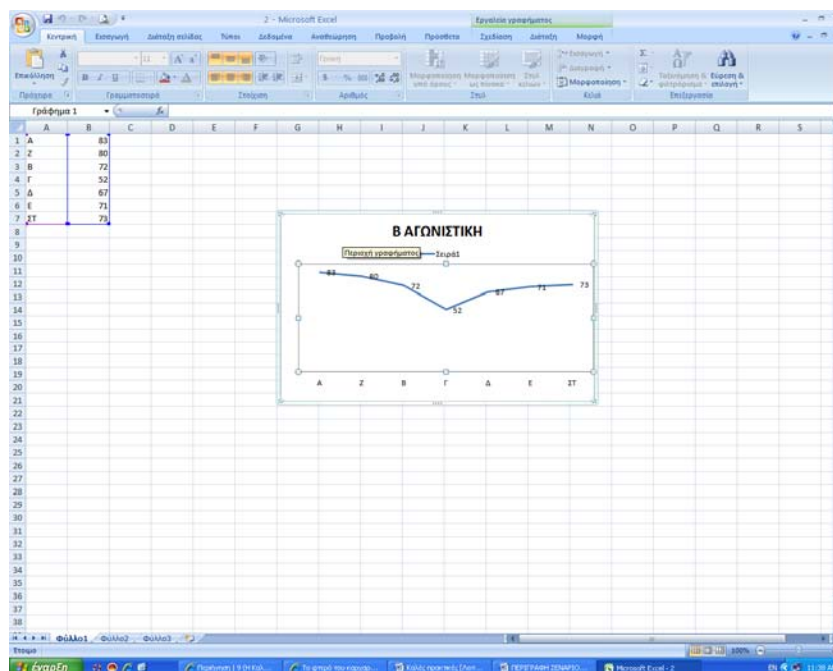


Σχήμα 2: Η προβολή του ποσοστού των ορθών απαντήσεων μετά την ολοκλήρωση μιας άσκησης.

Αρχικά υπήρχε η σκέψη σε κάθε αγωνιστική να εξετάζεται και το φαινόμενο μιας ενότητας (π.χ. 2η αγωνιστική: συνηρημένα ρήματα α' τάξης, 3η αγωνιστική: συνηρημένα ρήματα β' τάξης κ.ο.κ.). Παρατηρήθηκε, όμως, κόπωση και κορεσμός με τη συνεχή επανάληψη των ίδιων φαινομένων γραμματικής ή συντακτικού, οπότε η ύλη

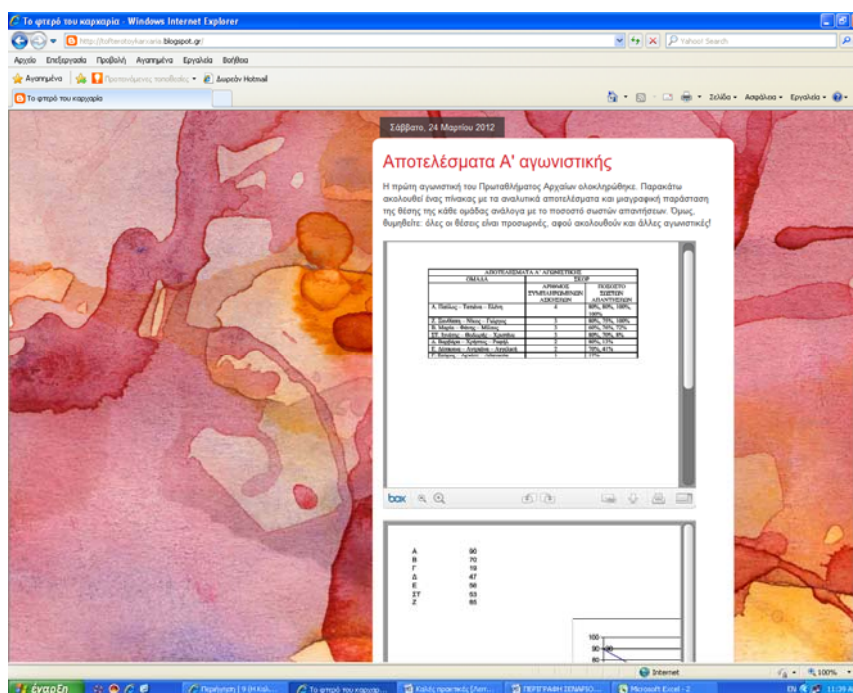
κάθε αγωνιστικής περιλάμβανε ποικίλες ασκήσεις τόσο γραμματικής όσο και συντακτικού. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διδασκαλία της ύλης προχωρούσε κανονικά κατά τις άλλες δύο ώρες που αντιστοιχούν στο μάθημα. Επίσης, κάθε ομάδα είχε μαζί της το βιβλίο της γραμματικής των αρχαίων ελληνικών, όπως και το διδακτικό εγχειρίδιο των Αρχαίων Ελληνικών της Γ' Γυμνασίου, τα οποία και συμβουλευόταν όταν έκρινε απαραίτητο. Η καθηγήτρια κατέγραφε το ποσοστό των ορθών απαντήσεων της κάθε ομάδας σε κάθε άσκηση, το οποίο εμφανίζεται αυτόματα στην οθόνη με την ολοκλήρωση κάθε άσκησης με τη μορφή ποσοστού επί τοις εκατό (σχ. 2).

Στη συνέχεια, επεξεργαζόταν τα αποτελέσματα στο πρόγραμμα Excel, ώστε να προκύψει ένας πίνακας και μια γραφική παράσταση με την κατάταξη των ομάδων (σχ. 3).



Σχήμα 3: Πίνακας και γραφική παράσταση των ποσοστών επιτυχίας μετά την ολοκλήρωση μιας «αγωνιστικής».

Τόσο ο πίνακας όσο και η γραφική παράσταση αναρτώνταν στο ιστολόγιο της (<http://tofterotoykarxaria.blogspot.gr/>) μετά από κάθε «αγωνιστική».



Σχήμα 4: Η ανάρτηση των αποτελεσμάτων της «αγωνιστικής» στον ιστότοπο της καθηγήτριας «Το Φτερό του Καρχαρία».

Μας προβλημάτισε ιδιαίτερα ο υπολογισμός των βαθμών που θα συμψηφίζονταν για την τελική κατάταξη. Τα παιδιά είχαν μια σειρά από πολύ ενδιαφέρουσες αλλά περίπλοκες προτάσεις, εμπνευσμένες από το πρωτάθλημα του ποδοσφαίρου. Τελικά, όμως, αποφασίστηκε από κοινού να εξάγεται ο μέσος όρος όλων των αγωνιστικών, ως πιο απλός και δίκαιος τρόπος, αφού μπορούσε να τον ελέγξει οποιοσδήποτε, αλλά και δεν αποκλείονταν κάποια ομάδα αν σε μία ή δύο «αγωνιστικές» είχε χαμηλή επίδοση.

Στις 17/5/2012, ημέρα που αφιερώθηκε στις αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, μεταξύ άλλων βραβεύτηκε και η ομάδα που είχε πρωτεύσει στο «Πρωτάθλημα Αρχαίων Ελληνικών». Στο Νίκο, το Γιώργο και την Ξανθίππη απονεμήθηκε ατομικό μετάλλιο και στην ομάδα τους κύπελλο από τον υποδιευθυντή του σχολείου, ενώ έπαινος απονεμήθηκε επίσης σε όλους τους μαθητές και μαθήτριες του τμήματος.



Σχήμα 5: Η βράβευση της πρωτεύουσας ομάδας στο «Πρωτάθλημα Αρχαίων Ελληνικών» στην Ημερίδα Αθλητικών και Πολιτιστικών Εκδηλώσεων από τον υποδιευθυντή κο Ν. Παπαμίχο

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα έγινε δεκτή με μεγάλη χαρά και ενθουσιασμό από όλα τα παιδιά του τμήματος. Ιδιαίτερα ενθουσιώδης ήταν, ωστόσο, η συμμετοχή των αγοριών, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό, αφού αυτοί έδειχναν μειωμένο ενδιαφέρον σε σχέση με τις μαθήτριες από την αρχή της χρονιάς. Σημαντικό στοιχείο που συντέλεσε στην επιτυχία ήταν η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων στο διαδίκτυο, αλλά και η βράβευση της πρωτεύουσας ομάδας παρουσία του συνόλου του σχολείου. Γνωστικά, ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι τα οφέλη ήταν πολύ περισσότερα στα συντακτικά φαινόμενα απ' ό,τι στη γραμματική, κρίνοντας με βάση τόσο τις ασκήσεις που λύναμε στην τάξη με το συμβατικό τρόπο (βιβλίο και φωτοτυπίες), αλλά και την επίδοση των μαθητών στις τελικές εξετάσεις.

Η παιγνιώδης φύση των επαναλήψεων βοήθησε να αναπτυχθεί μια φιλικότερη σχέση ανάμεσα στην καθηγήτρια και το σύνολο των μαθητών, οι οποίοι υιοθέτησαν ενεργητική στάση απέναντι στο μάθημα. Το θετικό κλίμα που αναπτύχθηκε αντανακλούσε και στη μετωπική διδασκαλία των ωρών στην αίθουσα διδασκαλίας, και μάλιστα σε ένα τμήμα το οποίο χαρακτηριζόταν μάλλον ως «δύσκολο». Σε αυτό συνέβαλε και το ότι η κατάστρωση της δραστηριότητας ήταν δυναμική: η βασική ιδέα προτάθηκε από την καθηγήτρια, αλλά η τελική διαμόρφωση συναποφασιζόταν από το σύνολο της τάξης και κατά τη διάρκεια της εξέλιξής της.

Σημαντικότατο όφελος αποτέλεσε και το γεγονός ότι οι μαθητές εξοικειώθηκαν με τη γνωστική/διδακτική αξιοποίηση του χώρου του διαδικτύου, τον οποίο κατεξοχήν συνδέουν με κοινωνικές - ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Έτσι, γεφυρώθηκε το χάσμα

μεταξύ του άυλου, πολυτροπικού, ψηφιακού κόσμου και της γλωσσικής διδασκαλίας, η οποία, παραδοσιακά, συνυφαίνεται με τον έντυπο λόγο.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Carrington, V. (2005). New textual landscapes, information and early literacy. In J. Marsh (ed.), *Popular Culture, New Media and Digital Literacy in Early Childhood*. London: Routledge Falmer

Cope, B. & Kalantzis, M. (Eds) (2000) *Multiliteracies: literacy learning and the design of social futures*. London: Routledge.

Kalantzis, M. & Cope, B. (2005) Designs for Learning, *E-Learning*, 1(1), 38-93.

Kress, G. & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse*, London: Routledge.

Lankshear, C. & Knobel, M. (2003). *New Literacies Changing Knowledge and Classroom Learning*. Buckingham: Open University Press.

New London Group (1996) A Pedagogy of Multiliteracies: designing social futures, *Harvard Educational Review*, 66(1), 60-92.

Βακαλούδη Α. Δ. (2003) Διδάσκοντας και μαθαίνοντας με τις νέες τεχνολογίες. Θεωρία και πράξη Εισαγωγή στη διδακτική και παιδαγωγική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση: Φιλολογικά διαθεματικά μαθήματα με τη διδακτική και παιδαγωγική αξιοποίηση των υπολογιστικών και δια-δικτυακών μέσων. Αθήνα.

Βρεπτός Γ. (1988). «Δραστηριοποίηση κινήτρων μάθησης στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών», *Νέα Παιδεία*, 48, 32-47.

Κεκές Ι., Μυλωνάκου – Κεκέ Η. (2001) «Διαδίκτυο (Internet) και μάθηση: Οι στρατηγικές για την «πλοήγηση» και η διδακτική τους αξία». *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 5, 92-109, προσβάσιμο στο: www.pi-schools.gr.

Νικολαΐδου Σ., Γιακουμάτου Τ. (2001) *Διαδίκτυο και διδασκαλία*. Αθήνα.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2007) *Επιμορφωτικό υλικό για το ειδικό μέρος του Προγράμματος Σπουδών*, Ειδικότητα ΠΕ02.

Πόλκας Λ. (2002) «Υπολογιστές και Αρχαιογνωσία: Το Παράδειγμα του “Περσέα”». *Ο Πολίτης* 100: 31-38 <<http://www.e-yliko.gr>>.